

DE AGENDA STEDENDRIEHOEK

SAMENWERKING BIEDT KANSEN
VOOR HET VESTIGINGSKLIMAAT

STEDENDRIEHOEK

**WIJ DOEN MEE.
IK DOE MEE.**

**U
OOK?**

U...

Wie?... ik?

Ja u, werkzaam bij die overheid, bij die marktpartij, of bij die maatschappelijke organisatie, in het bedrijfsleven of als bewoner. Wij nodigen u uit! Maak tijd en ruimte om met ons en met elkaar de kansen van en voor de Stedendriehoek te pakken. Om initiatieven te realiseren en innovaties te bereiken voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat in de regio.

Ja, dat is de essentie van deze Agenda van de regio Stedendriehoek. Een agenda met vier regionale opgaven die vragen om concrete actie. Een agenda die u de hand reikt, die u oproept en uitnodigt tot samenwerken aan die opgaven.

Want de tijden zijn veranderd. We gaan het anders doen. Op een manier die past bij deze tijd. Regionale samenwerking is en blijft nuttig en nodig. Nu meer dan ooit. We maken immers fundamentele veranderingen mee. Een nieuwe werkelijkheid waarin de overheid niet alles kan en moet bepalen. Integendeel, voor

onze urgente regionale opgaven is duurzame samenwerking nodig. In nieuwe, ondernemende coalities van overheden, private partijen, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en particulieren.

De Agenda Stedendriehoek is de basis voor een open gesprek met u en vele andere partijen die mede vorm en inhoud kunnen geven aan regionale samenwerking. Gericht op versterking van de kwaliteit van het vestigingsklimaat van de Stedendriehoek.

Deze agenda is van en voor u allen. We trekken gezamenlijk op. Met u, uw naasten, burens, collega's en alle anderen die willen en kunnen bijdragen aan een sterkere Stedendriehoek.

Wij doen mee. Ik doe mee. U ook?

Andries Heidema

Voorzitter regio Stedendriehoek

**WIJ
NODIGEN
U UIT**

Inhoud

1. Strategie: andere rollen, anders sturen	1
2. Visie: vestigingsklimaat centraal	3
3. Innovatie krachtig maken!	5
4. Sociaal kapitaal beter benutten!	7
5. Blijven werken aan bereikbaarheid!	9
6. Leefomgeving met kwaliteit versterken!	12
7. De opgaven kort samengevat	15
8. En nu samen verder...	17
Colofon	19

1

STRATEGIE: ANDERE ROLLEN, ANDERS STUREN

De regio Stedendriehoek gaat qua samenwerking een nieuwe fase in. Jarenlang is de regio vooral een publieke samenwerking tussen overheden geweest. Dat gaat veranderen! Private en maatschappelijke partijen gaan onderdeel worden van die samenwerking. Overheid en markt werken samen.

**STEDENDRIEHOEK
DURFT ZICHZELF
OPNIEUW UIT TE
VINDEN**

Nieuwe werkelijkheid maakt regionale samenwerking urgent

Sinds een aantal jaren tekenen zich een aantal fundamentele veranderingen af. De economische crisis en de eurocrisis zorgen samen voor een nieuwe werkelijkheid. En die is niet abstract of ver weg. Nieuwe uitdagingen liggen in het vlottrekken van de woningmarkt, de aanpak van leegstaande kantoren en het vernieuwen van bedrijventerreinen. We krijgen te maken met vergrijzing, ontgroening en een krimpende beroepsbevolking. Dit leidt tot nieuwe opgaven voor de Stedendriehoek, die alleen door een sterke regionale samenwerking kunnen worden opgepakt. Dat kunnen en willen gemeenten en provincies al lang niet meer alleen. We gaan de handen ineen slaan: maatschappelijke instellingen, marktpartijen, bedrijfsleven en burgerorganisaties in de Stedendriehoek kunnen en moeten hierin samenwerken. Veranderde rolopvattingen van zowel overheid als andere partijen onderstrepen dat. Veel overheden maken een terugtrekkende beweging en richten zich op hun kerntaken. Faciliteren van anderen is het adagium. Tegelijk wordt een beroep gedaan op de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van andere partijen. Iedereen begint wel te beseffen dat de overheid niet meer voor alles blijft zorgen.

Van government naar governance: basis voor vernieuwing

We zien publieke en private rollen veranderen. Inmiddels ontstaan nieuwe coalities tussen bedrijven, onderwijs, instellingen en particulieren. Op diverse beleidsterreinen. En we zien nieuwe partijen op regionaal niveau. De opschaling in het bedrijfsleven, onderwijs, zorg, voorzieningen of vastgoed leidt tot een regionale oriëntatie van partijen. Dit zijn verzekeraars, energieleveranciers, pensioenfondsen,

beleggers, zorgaanbieders en ook groepen bewoners die zich collectief organiseren. In die coalities is de overheid één van de velen die bijdragen aan de samenwerking. En dat noemen we 'governance'.

De omslag van government naar governance vraagt om vernieuwing van de samenwerking: de regio moet zichzelf opnieuw uitvinden. Inhoudelijk: welke regionale opgaven vinden we urgent en belangrijk? En procesmatig: herijking van rollen en verantwoordelijkheden in regionale samenwerking. Dus over de rol die de regio Stedendriehoek heeft of moet innemen in de 'governance-samenwerking'.

Stedendriehoek: regio die zichzelf opnieuw durft uit te vinden

In essentie staat 'governance' voor ondernemende coalities van partijen die bereid en in staat zijn om samen te werken aan de invulling en uitvoering van de regionale opgaven. Co-creatie tussen publiek, privaat en particulier. De overheid kan hiervoor de condities scheppen, het proces begeleiden en prioriteiten stellen. Iedere opgave heeft echter zijn eigen maat en schaal, waarop het proces georganiseerd moet worden. Met een eigen netwerk van partijen, met een eigen gebied of geografische schaal. Soms beslaat de samenwerking de gehele regio, vaker nog een deelgebied of plekken. Dit vraagt om het flexibiliseren van de regionale samenwerking publiek-privaat.

'Doe alleen waar je invloed op hebt en waar je goed in bent', is een breed gedeelde kreet die we als overheid in het proces hebben meegekregen. Zoek naar de toegevoegde waarde van de samenwerking voor opgaven die je wél kunt beïnvloeden. En stel daarbij prioriteiten: doe minder, maar wel beter. 'Halveer gewoon de huidige

**PARTIJEN
MOBILISEREN
EN ACTIVEREN**

beleidsagenda', is een oproep die aan de regio is gedaan. Er is geen behoefte aan een nieuwe regionale structuurvisie of andere omvattende beleidsnota's. Met deze 'uitnodigende' agenda geven we daar gehoor aan. We willen hiermee vele partijen mobiliseren en activeren om samen te werken aan de regionale opgaven. Vanuit een gezamenlijke 'stip op de horizon'. We benoemen onze rollen en inzet scherp om selectiever en effectiever dan voorheen de samenwerking vorm en inhoud te geven.

Stedendriehoek: heldere basisrollen, scherper sturen

We zien drie basisrollen voor ons als overheid in de regio Stedendriehoek.

1. Rol: agenderend - Strategie: anderen vragen

We willen onze regionale opgaven op de agenda van Europa, Rijk en provincie krijgen via lobby, profilering en samenwerking. De regio Stedendriehoek kan hierin een initiërende en agenderende rol vervullen. Hierbij worden we mogelijk ondersteund door belangengroepen, maatschappelijke organisaties en private partijen.

2. Rol: besluitvormend - Strategie: zelf doen

Hierbij gaat het om regionale opgaven die op het niveau van de Stedendriehoek als geheel moeten worden ingevuld en uitgevoerd. Dit zijn taken waarvoor de regio Stedendriehoek zelf 'aan de lat' staat vanuit een besluitvormende rol. Dat vergt keuzen en het stellen van prioriteiten. Niet als regio alleen, maar zo mogelijk in dialoog en met steun van de betrokken regionale partners.

3. Rol: stimulerend - Strategie: anderen helpen

Dit betreft de regionale opgaven die primair ingevuld en uitgevoerd kunnen worden door samenwerkende partijen. Vaak gaat dat niet vanzelf. Hulp of ondersteuning van de regio Stedendriehoek vanuit een stimulerende en faciliterende rol kan uitkomst bieden. Dat kan de regio Stedendriehoek zelf doen of zo mogelijk onder regie overlaten aan andere regionale partners.

Naast bovengenoemde rollen heeft de overheid natuurlijk ook haar formele wettelijke taken en verantwoordelijkheden. Rechtsgelijkheid en rechtszekerheid zijn hierin belangrijke uitgangspunten. Met name gemeenten zoeken naar evenwicht tussen hun formele rol en informele rol. Als vrijwillige samenwerking van gemeenten kan de regio een belangrijke agenderende, besluitvormende en stimulerende rol vervullen in het realiseren van de regionale opgaven.

2

VISIE: VESTIGINGSKLIMAAT CENTRAAL

Samenwerking tussen publieke en private partijen vraagt om een gedeelde visie op de toekomst van de Stedendriehoek. We werken vanuit verschillende rollen en rolopvattingen samen aan één centrale doelstelling: het versterken van de kwaliteit van het vestigingsklimaat in de Stedendriehoek.

**EEN REGIO
MET
MEERDERE
GEZICHTEN**

Onderscheidend vermogen: een regio met meerdere gezichten

Om het vestigingsklimaat te kunnen versterken is het van groot belang jezelf te kennen. Profileer en positioneer je met je sterke punten, zowel internationaal als nationaal. De sterke punten van de Stedendriehoek zijn: kwaliteit van maakindustrie en zakelijke dienstverlening, goede bereikbaarheid, het landschap en de kwaliteit van de woon- en leefomgeving, ontspannen en comfortabel. We moeten hierbij de kansen zoeken om onszelf te versterken en met andere regio's allianties sluiten.

Naast positionering is het noodzakelijk om de eigenheid van onze regio goed zichtbaar te maken. Wat maakt onze regio specifiek? Het antwoord daarop is dat de Stedendriehoek vele gezichten heeft! Velen zien de groene kwaliteiten van de regio als de echte eigenheid van de regio. Of verbinden dat aan de diversiteit in landschappen, de Veluwe, de IJssel of Salland. Voor anderen is dat rustig, ontspannen wonen en werken in een kleine, minder verstedelijkte regio. Weer anderen zien de eigenheid van de Stedendriehoek juist terug in de mensen, hun cultuur, de menselijke maat van het leven.

Doel: kwaliteit van het vestigingsklimaat versterken

Er is dus niet één maar er zijn vele identiteiten voor de regio Stedendriehoek. En daarop zijn we trots. We gaan niet meer zoeken naar die ene identiteit, dat ene profiel. Het zijn juist meerdere identiteiten, waarbij we ons thuis voelen. Die kunnen we samen versterken. Samen als één regio.

Ons doel is: versterk de kwaliteit van het vestigingsklimaat. Economisch, ruimtelijk en sociaal. Dit doel stellen wij centraal omdat mensen, instellingen

en bedrijven mobiel zijn en zich sterker (inter)nationaal oriënteren. Wij zien 'vestigingsklimaat' als de leidraad die houvast geeft aan onze opgaven. En het kan als bindmiddel dienen voor de publiek-private samenwerking rond deze opgaven. De sleutel om tot een brede impuls te komen.

Vestigingsklimaat: vier troeven, vier opgaven!

Vier belangrijke troeven bepalen het vestigingsklimaat van de Stedendriehoek. Om deze troeven uit te spelen, verbinden we hieraan regionale opgaven. Hiermee versterken we de kwaliteit van het vestigingsklimaat.

Troef: robuuste, veerkrachtige economie

> opgave: innovatie krachtig maken!

De Stedendriehoek kent een breed ontwikkelde economische structuur, met maakindustrie, zakelijke diensten, zorg en ICT als stuwende sectoren. Deze brede structuur maakt de regio sterk en minder gevoelig voor conjuncturele schommelingen. Om de robuuste, veerkrachtige economie nog verder te versterken moeten we de innovatie binnen onze stuwende sectoren krachtiger maken. Innovatie, kennis en creativiteit zijn immers de productiefactoren van de toekomst.

**LEEFOMGEVING
MET KWALITEIT
VERSTERKEN**

Troef: sociale betrokkenheid, menselijke maat

> opgave: sociaal kapitaal beter benutten!

In de Stedendriehoek tonen mensen zich betrokken, zijn er van oudsher sterke sociale structuren. De regionale arbeidsmarkt heeft goed geschoolde werknemers. Buurten, wijken en dorpen zijn nog overzichtelijk, waardoor mensen elkaar kennen en groeten. Door deze menselijke maat is de sociale cohesie groot, is er een rijk verenigingsleven en kan het wonen en werken gezellig zijn. De opgave is om alle mensen in de regio deel te laten nemen aan de arbeidsmarkt, te doen participeren in het maatschappelijk leven en via leertrajecten talenten verder te ontwikkelen.

Troef: goede interne en externe bereikbaarheid

> opgave: blijven werken aan bereikbaarheid!

De Stedendriehoek heeft een strategische ligging, centraal in Nederland, tussen de Randstad en het Duitse achterland. En ook tussen de noordelijke steden en de Brabantse regio's. Met goede infrastructurele weg-, spoor- en waterverbindingen zijn vele bedrijven, banen en voorzieningen binnen handbereik. Van luchthavens tot universiteiten buiten de regio, maar ook in en tussen de drie steden. Die bereikbaarheid maakt de Stedendriehoek ook aantrekkelijk als economische regio. Bereikbaarheid is een blijvende opgave om die variatie in werken, wonen, recreëren en voorzieningen te ontsluiten.

Troef: de kwaliteit van stad, dorp en landschap

> opgave: leefomgeving met kwaliteit versterken!

Het is goed toeven in de Stedendriehoek. Hier ervaar je nog de kwaliteit van het landschap! De bosrijke Veluwe met

beken en sprengen, de open, robuuste IJsselvallei en het coulisselandschap van Salland en de Graafschap. En vergeet niet de cultuurhistorische kwaliteiten van onze historische Hanzesteden en het statige kroondomein rond Apeldoorn. De kwaliteiten van stad, dorp en landschap zijn van oudsher met het leven in onze regio verbonden. Om deze troef te versterken willen we onze leefomgeving blijven ontwikkelen als een comfortabele, ontspannen regio voor wonen, werken en recreëren. Een regio met een grote diversiteit aan landschappen, sterke lokale identiteiten en bijzondere cultuurhistorische waarden. Daarmee versterken we de kwaliteit van de onze leefomgeving.

Samenwerking: regionale opgaven + governance

Het doel van de regionale samenwerking is het versterken van de kwaliteit van ons vestigingsklimaat. We doen dit door te werken aan innovatie, aan ons sociaal kapitaal, aan een betere bereikbaarheid en aan de kwaliteit van onze leefomgeving in stad, dorp en landschap. De genoemde opgaven vinden wij nu urgent en belangrijk in het licht van het versterken van het vestigingsklimaat. Dit betekent dat alles wat we samen regionaal doen - of het nu gaat om de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, het afstemmen van de woningbouwprogrammering of het inzetten van een scholingsoffensief - moet bijdragen aan het versterken van de kwaliteit van het vestigingsklimaat.

Het gaat om de combinatie van het inhoudelijke doel (versterken vestigingsklimaat), met het ontwikkelen van een 'governance'-aanpak waarbij niet de overheid alles regelt. Wij geven initiatiefnemers en partijen in de samenleving meer ruimte, en verwachten dat zij ook zelf verantwoordelijkheid nemen voor hun bijdrage aan de toekomst van de Stedendriehoek.

3

INNOVATIE KRACHTIG MAKEN!

Een sterke economie staat centraal in de Stedendriehoek. Wij zien nieuwe kansen voor economische innovatie als opgave om het vestigingsklimaat te versterken. Deze kansen vragen om nauwe samenwerking tussen diverse publieke en private partijen.

**INNOVATIES
BUNDELEN OP
REGIONAAL
NIVEAU**

Kans: innovaties in de maakindustrie verbinden

In het streven naar economische innovatie in de Stedendriehoek zien we vooral kansen in de maakindustrie. Productiebedrijven zijn in onze regio relatief sterk vertegenwoordigd en vormen een stuwende kracht in de regionale economische structuur. We willen de kansen benutten om het aandeel kennisintensieve, hightech bedrijven te vergroten. We zien diverse groeibriljanten ontstaan, die ondanks crisistijden een relatief goede ontwikkeling doormaken. Bijvoorbeeld de machine- en apparatenbouw. De innovaties in de maakindustrie zorgen voor positieve effecten op toeleverende sectoren, zoals logistiek en zakelijke diensten. Een niet te onderschatten spin-off.

De regio wil excelleren in de maakindustrie, toegespitst op producten en diensten vanuit 'CleanTech'. Dit door met technologieën te werken die zoveel mogelijk gebruik maken van natuurlijke hulpbronnen en die negatieve milieueffecten minimaliseren. Met het 'schoon' en 'groen' produceren heeft de Stedendriehoek een sterk visitekaartje in handen.

Innovaties in de maakindustrie zijn veelal technologisch gedreven. In andere sectoren in de Stedendriehoek worden andersoortige innovaties 'uitgevonden'. De energie- en milieutechnologie, de zorgsector, de creatieve sector en ICT-diensten zijn ook sterk aan het innoveren. Het maken van verbindingen en cross-overs tussen deze sectoren biedt nieuwe kansen. Via intermediaire netwerken kunnen we kennis binnen en buiten de regio aanboren. Met ontsnippering en meer focus in de innovatiekracht van het regionale

bedrijfsleven als effect. Samenwerking tussen bedrijven is ontzettend belangrijk. We moeten meer innovatieve projecten en innovaties koppelen aan productiebedrijven.

Kans: vermarkten van een goed ondernemersklimaat

De kwaliteit van het vestigingsklimaat van de Stedendriehoek - economisch, ruimtelijk en sociaal - is van doorslaggevend belang voor de concurrentiekracht van de Stedendriehoek. We zien kansen voor het binden van de aanwezige ondernemingen aan de regio en voor het aantrekken van nieuwe bedrijven en private investeringen. Dat gaat zeker niet vanzelf. De generieke vestigingsfactoren voor ondernemers in de Stedendriehoek moeten continu verbeterd worden.

We zien ook kansen om de ruimtelijk-economische kwaliteiten van onze regio meer onderscheidend te maken. Primair door de variatie in de fysieke beschikbaarheid van goede werklocaties: strategisch gelegen kantoren of bedrijfskavels, met uitstraling, goede voorzieningen en tevens betaalbaar. Secundair gaat het om een goede bereikbaarheid voor autoverkeer en het openbaar vervoer. Ook een betere digitale bereikbaarheid door een snelle en betrouwbare glasvezelinfrastructuur is een belangrijke opgave voor de Stedendriehoek.

De ruimtelijk-economische kwaliteiten in combinatie met de prachtige, veilige woonomgeving en cultureel klimaat trekt en bindt mensen. Dit biedt kansen om al gevestigde en nieuwe ondernemers - groot en klein - te binden aan de regio. De gezamenlijke regiomarketing hiervoor nodig, is bij uitstek een taak voor de regio.

MST!

ering

Kans: eigen innovaties verbinden aan andere TOP-regio's

Het ondernemersklimaat van de Stedendriehoek wordt steeds meer afhankelijk van immateriële zaken: kennis, creativiteit en uitwisseling. Fysieke vestigingsfactoren worden minder belangrijk. Ondernemers willen deel uit maken van een dynamische regio, vol innovatiekracht en met weinig regeldruk. Terwijl bedrijven in de regio volop internationaal zaken doen of buitenlandse kenniswerkers aantrekken, blijft de innovatieve kracht nog teveel lokaal of incidenteel georganiseerd.

Wij zien goede kansen voor een gezamenlijke regionale profilering en een bundeling van bedrijven in economische clusters. Bundeling van innovaties is de basis voor het versterken van internationale relaties, uitwisseling van werkenden en studenten en het wederzijds bevorderen van export- en handelsrelaties. Innovatie is niet het doel op zichzelf, maar een middel om kansen voor de regionale economie te vergroten.

<

'Met het project

'Duurzaam Water Eerbeek'

onderzoeken ondernemers uit Eerbeek, papierfabrieken, samen met Alliander en de Provincie Gelderland de mogelijkheid om productieprocessen te verduurzamen. De bedoeling is om biogas dat bij het zuiveren van afvalwater vrijkomt te gebruiken in de papierindustrie. Tevens zou dan ook gezuiverd water hergebruikt kunnen worden. Samen levert dit een forse CO2 - en grondwater besparing op. De regio Stedendriehoek helpt om co-financiering via het Regiocontract van Gelderland te krijgen. '

Walter Hulshof, directeur Industriewater Eerbeek BV

Om onze innovatieve kracht te versterken zien we kennisuitwisseling en samenwerking met andere kennisintensieve regio's als kans. Zo zien we meerwaarde in kennisuitwisseling over hightech productie (met Brainport Eindhoven), over foodtechnologie (met regio Food Valley), over innovaties in zorg- en health (met Stadsregio Arnhem-Nijmegen), over nanotechnologie (met regio Twente). En we zoeken hierbij aansluiting met het rijksbeleid voor nationale topsectoren.

Kans: opschalen van innovaties in duurzame energie

Vanuit de ambitie 'Stedendriehoek Energieneutraal in 2030' zien we grote kansen om een voorsprong te pakken in innovaties voor duurzame energie. We richten ons hierbij op innovaties in energiebesparing en -opwekking en grootschalige productie.

Er zijn de afgelopen jaren al veel initiatieven genomen om te werken aan een energieneutrale regio. Zo innoveren bedrijven in concrete besparingen op energieverbruik om tot lagere huisvestings- en productielasten te komen. Lokale ondernemers en georganiseerde burgers starten inmiddels al verschillende projecten om tot alternatieve vormen van energieopwekking te komen. Windturbines op erven, zonne-energie op daken en ook biomassa worden vooralsnog in kleinschalige projecten uitgevoerd.

Het bundelen van de innovatiekracht binnen het streven naar duurzame energie, het organiseren van de kennisuitwisseling en zo mogelijk dit in grootschalige projecten te realiseren biedt kansen. De decentraal opgewekte energie kan weer terugvloeien naar de Stedendriehoek voor de eigen energiebehoefte.

4

SOCIAAL KAPITAAL BETER BENUTTEN!

In het versterken van het vestigingsklimaat spelen ook sociaaleconomische opgaven een belangrijke rol. Wij zien kansen voor sociale betrokkenheid en (arbeids) participatie die vragen om nauwe samenwerking met verschillende publieke en private partijen. Het gaat om de volgende kansen.

Kans: betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt

De beroepsbevolking in de Stedendriehoek is over het algemeen goed opgeleid: kennis, vaardigheden en houding sluiten aan bij de huidige arbeidsvraag van werkgevers. De economische concurrentiekracht van de regio zal in de toekomst vooral afhangen van kennis en innovatie. Dat vereist hoogopgeleide kenniswerkers. Behalve op nieuwkomers, richten we ons op verhoging van de opleidingsgraad van de beroepsbevolking. Hiermee kunnen we op termijn krapte op de regionale arbeidsmarkt voorkomen.

Met het oog op de krimpende beroepsbevolking moeten we het economisch groeipotentieel van de arbeidsmarkt ten volle benutten. Met name in de technische beroepsgroepen zien we grote hiaten op zowel kwantitatief als kwalitatief niveau. De behoefte van het bedrijfsleven aan opleiding en personeel is leidend. Dat geldt zeker voor kennisintensieve sectoren met een groot (potentieel) aandeel in de werkgelegenheid van de regio. Vraaggericht opleiden en ontwikkelen is hiervoor het devies. Dit

<
'De Technicampus is een groeimodel. De meerwaarde voor bedrijven, jongeren, overheden, opleidingsorganisaties en de regio Stedendriehoek als geheel is in potentie heel groot. Daar bouw ik graag aan mee. Dat gaat beter met uitdagende innovatieprojecten in de concrete praktijk, dan via papieren leerdoelen en -modellen.'

*Wijnand Moonen,
kwartiermaker Technicampus*

moet in regionaal verband leiden tot een duurzame leercultuur gericht op vakmanschap en kennistoepassing. Bijvoorbeeld door de combinatie van bedrijven en opleidingsinstituten in de regio. En door begeleide stages voor jongeren of door werkervaringsplekken aan te bieden als leertraject voor werkzoekenden. Ook kan een goede programmering van het onderwijs, gericht op de beroepspraktijk, de kloof met de arbeidsmarkt verkleinen.

Hiervoor is het nodig dat we goede verbindingen maken tussen onderwijs en werkgevers in de Stedendriehoek. Cruciaal hierbij is informatie-uitwisseling en actieve samenwerking tussen grote werkgevers, MKB-bedrijven, intermediaire organisaties, branche- en belangenorganisaties, kenniscentra en overheden. En dus ook hier: bouwen aan samenhangende netwerken op regionaal niveau.

Kans: arbeidsmarkt - anticiperen op ontgroening en vergrijzing

De combinatie van vergrijzing en ontgroening heeft grote effecten op vele beleidsterreinen: economie, woningmarkt, voorzieningen, leefomgeving, zorg. We moeten blijven investeren in het verbeteren van het vestigingsklimaat van de Stedendriehoek om de krimpende beroepsbevolking aan onze regio te blijven binden. En om nieuwe kenniswerkers aan te trekken.

Dit betekent dat we de Stedendriehoek meer aantrekkelijk moeten maken en houden voor jong, eigen talent en de nieuwe, vaak internationale kenniswerkers. Het is zaak dat meer van die kenniswerkers de kwaliteiten van de Stedendriehoek scherper en vooral ook eerder gaan zien. Een betere (internationale) profilering, branding en gerichte marketing kunnen

**IEDEREEN
MEE LATEN
DOEN**

hierin voorzien. Het aanboren en opschalen van het eigen talent in de regio vergt daarentegen om een vraaggerichte onderwijsinfrastructuur met directe koppelingen aan kennisintensieve bedrijven in de regio. Met de samenwerking van de 4 O's - ondernemers, onderwijs, onderzoek en overheid - hebben we inmiddels al flinke stappen in die richting gezet.

Kans: maatschappelijke participatie naar arbeid stimuleren

Er zijn nog teveel mensen die buiten het arbeidsproces staan, of zelfs buiten het maatschappelijk leven. Met name kwetsbare groepen en individuen die in een sociaal isolement zijn geraakt, verdienen extra ondersteuning om weer mee te doen in de maatschappij.

Wij zien kansen om die participatie van kwetsbare groepen te vergroten. Met de decentralisatie van de AWBZ ontstaan nieuwe mogelijkheden voor integratie. Bijvoorbeeld door een regionale aanpak voor een 'arbeidsmatige' dagbesteding. Of door een brede aanpak voor extramuralisering op het gebied van wonen en zorg. Hiermee zetten kwetsbare burgers en groepen de eerste stap naar sociale contacten buitenshuis of richting deelname aan georganiseerde activiteiten (cursus, vereniging).

Een goede aansluiting tussen de onderkant van de arbeidsmarkt en het onderwijs is de remedie tegen maatschappelijke uitval. De aanpak van voortijdige schoolverlating is niet genoeg. Ook leerwerkbanen en stages zijn nodig om te zorgen dat ook kwetsbare jongeren succesvol worden op de arbeidsmarkt. Met de juiste opleiding en goede startkwalificaties kunnen zij participeren in de samenleving.

Ook als dit niet leidt tot betaalde arbeid, kan het maatschappelijke kapitaal beter worden benut. Het gaat om het stimuleren van actief burgerschap door participatie van bewoners, activering van de buurt en het verhogen van de sociale betrokkenheid. Het verbinden van kwetsbaren aan niet-kwetsbaren versterkt de deelname in de gemeenschap. Op termijn kunnen informele netwerkstructuren in wijken en dorpen uitgroeien tot een (zorg) coöperatie van actieve burgers.

Door een betere regionale samenwerking van instellingen, zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin, wordt de zorg verder 'vermaatschappelijkt'. En door een directe relatie met passend onderwijs, Wmo-loketten, Veiligheidshuis en andere meldpunten.

5

BLIJVEN WERKEN AAN BEREIKBAARHEID!

Een goede bereikbaarheid van en binnen de regio is een belangrijke troef van ons vestigingsklimaat. Om de bereikbaarheid nog verder te verbeteren zien wij zien de volgende kansen.

**STADS- EN
DORPSCENTRA
BETER BEREIKBAAR
MAKEN**

Kans: regio ontwikkelen als scharnierpunt van Oost-Nederland

Een goede bereikbaarheid over de weg, met het openbaar vervoer en over het water is van cruciaal belang voor het functioneren van de Stedendriehoek. De laatste jaren heeft de regio nadrukkelijk ingezet op de doorstroming op de snelweg A1. Dat zal ook de komende jaren van belang blijven.

Naast blijvend goede oost-westverbindingen met de regio Amsterdam, Schiphol en ons Duitse achterland, hechten we steeds meer belang aan versterking van de noord-zuidverbindingen. Met name voor de uitwisseling van kennis en innovatie zijn frequente, betrouwbare verbindingen nodig met andere kennisintensieve regio's (Brainport Eindhoven, Stadsregio Arnhem-Nijmegen en Zwolle-Kampen). Een verbeterde bereikbaarheid met deze steden maakt de Stedendriehoek het scharnierpunt van Oost-Nederland. Daarnaast zijn het behouden van de doorstroming op de snelweg A50 en meer hoogfrequente IC-verbindingen essentiële voorwaarden.

We willen de vervoerswaarde versterken van onze IC-stations. Naast realisering van een passend programma rond deze knooppunten wordt met het nationale Programma Hoogfrequent Spoor (PHS) ingezet op frequentieverhoging van doorgaande intercity's. We zetten in op hoogfrequent spoor van minimaal 4 x per uur naar andere regio's. Deze ambitie mag niet worden bedreigd door de groei van het aantal goederentreinen op dezelfde trajecten.

Ook het transport over het water mag niet vergeten worden. Belangrijk is het bevaarbaar houden van de IJssel en het vervoer en overslag van containers via het Twentekanaal. Dat versterkt het multimodale karakter van onze regio.

Kans: doorstroming van en naar stads- en dorpscentra verbeteren

Naast een betere bereikbaarheid van en naar onze regio, vraagt ook de bereikbaarheid binnen de Stedendriehoek volop aandacht. Als economische centra zijn de steden Apeldoorn, Deventer en Zutphen voor hun functioneren afhankelijk van een goede bereikbaarheid. Maar ook voor sommige dorpscentra is een betere bereikbaarheid nodig.

Met de verbeterde doorstroming op de snelwegen dreigt het verkeer steeds vaker lokaal vast te lopen op de ontsluitingswegen. De reistijdwinst van een betere doorstroming op de A1 gaat weer verloren door opstoppingen op diverse invalswegen naar de binnensteden. Een efficiënte en effectieve geleiding van het verkeer naar de stadscentra is hard nodig. We zien grote kansen voor een integrale aanpak. Niet alleen verkeerstechnisch, maar ook met herontwikkeling van gebieden langs de stads- en dorpsassen. Die koppeling tussen verkeersmaatregelen en ruimtelijke (her)ontwikkeling vraagt om nauwe samenwerking tussen gemeente, regio, bedrijven en eigenaren langs deze assen. En het vraagt om selectiviteit: het benoemen van voorkeursroutes naar de A1 en A50 zodat investeringen worden gebundeld.

Een betere doorstroming van en naar de economische centra in steden en dorpen vraagt ook om flankerende maatregelen op het gebied van openbaar vervoer en ketenmobiliteit. Kansen liggen niet alleen bij de IC-stations maar evenzeer in een betere koppeling van de economische centra aan de kleinere treinstations in de steden, de voorstadhalten. Deze halten kunnen intensiever gebruikt worden door betere servicevoorzieningen, voldoende P+R-plekken en meer ruimte voor de fiets.

Dit biedt mensen meer keuzevrijheid in hun vervoer en helpt de doorstroming op de stadsassen. Op termijn kunnen ook nieuwe voorstadhalten gebouwd worden. Apeldoorn Zuidwestpoort of Deventer-Zuid zijn mogelijk stations om grote bedrijven, publiekstrekkers en grootschalige voorzieningen te bedienen.

Kans: werk maken van duurzaam mobiliteitsmanagement

Ook op locatie- en bedrijfsniveau zien we kansen om de bereikbaarheid in de regio substantieel te verbeteren. Grote bedrijven en organisaties kunnen een belangrijke bijdrage leveren via gericht mobiliteitsmanagement. Dat kan enerzijds door de (pieken in de) mobiliteitsbehoefte te beperken door spreiding van werktijden of door het

<
'Meedoen in de maatschappij is belangrijk. Ook voor wie een uitkering, ondersteuning of zorg ontvangt. Lukt het vinden van een passende participatieplek, in de vorm van vrijwilligerswerk niet goed? Dan kan het Prikbord Talent helpen. Deze website hebben we ontwikkeld met burgers, vrijwilligers, professionals, woningcorporaties, zorg- en welzijnsorganisaties. De participatieplekken op de website zijn speciaal beschikbaar voor mensen met een bijstandsuitkering zonder sollicitatieplicht en voor mensen met een indicatie individuele begeleiding AWBZ, regionaal Kompas of WMO. Op deze manier kunnen vrijwilligers worden ingeschakeld bij bijvoorbeeld individueel AWBZ-vervoer of collectief vervoer van bijzondere doelgroepen. Zo dragen we bij aan een betere en fijnmazigere basismobiliteit.'

*Johan Kruithof,
wethouder Apeldoorn*

Nieuwe Werken. Anderzijds past het stimuleren van het openbaar vervoer en het gebruik van de fiets bij maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaamheid. Kostenreductie en efficiënt werken zijn ook overwegingen. Bedrijven kunnen zo samen maatregelen nemen voor 'slim reizen' onder de noemer van 'beter benutten' door hun mobiliteitsbudget te verschuiven naar openbaar vervoer.

Naast vermindering van het gebruik van de auto biedt mobiliteitsmanagement ook kansen voor duurzame vormen van vervoer. Bijvoorbeeld het gebruik van de elektrische fiets of scooter, naast meer schone vormen van openbaar vervoer. Het gebruik van duurzame energie staat voorop, met name 'groen gas' en elektriciteit via zonne-energie of windenergie. Ook dit draagt bij aan onze ambitie om een energieneutrale regio te worden.

Kans: faciliteren van basismobiliteit en de fiets

Behoud van het basisniveau aan mobiliteit voor iedereen is een must. Er zijn nog genoeg gebieden binnen de Stedendriehoek die niet of nauwelijks bediend worden door het regulier openbaar vervoer. Diensten als stadsbus, regiobus, regiotaxi, leerlingenvervoer e.d. opereren nog vaak los van elkaar en zijn niet rendabel. Voor het versterken van de basismobiliteit moeten de vervoersbehoeften tezamen worden gezien. Beter gebundelde vervoersdiensten kunnen leiden tot een betere en efficiënte dienstverlening. Voor speciale doelgroepen blijft vraagafhankelijk vervoer van deur-tot-deur nodig, met inzet van vrijwilligers.

We zien goede kansen in het fietsgebruik. Al jaren is de fiets van groot belang om de drie steden te bereiken vanuit de omliggende kernen.

**SAMEN
INFRASTRUCTUUR
BETER BENUTTEN**

Inmiddels maakt het fietsgebruik - vooral door een sterke toename van de elektrische fiets - een schaa sprong: van lokaal naar regionaal gebruik. Onze inzet richt zich op het realiseren van een 'ruggengraat' van regionale snelfietsroutes met goede verbindingen naar onze economische centra en onderwijsinstellingen. Ook verbindingen met de treinstations maken hiervan deel uit. We zien vanwege de beperkte onderlinge afstand ook kansen voor aantrekkelijke snelfietsroutes tussen de steden. Te beginnen met Deventer-Zutphen en Deventer - Apeldoorn.

De fiets speelt ook een grote rol in de economisch belangrijke toeristische sector. Kansen voor samenwerking tussen overheden en bedrijfsleven zien we in het verbeteren van de recreatieve fietsroutes langs de IJssel, naar Salland, de Graafschap en Veluwe. Het faciliteren van het fietsen is als toeristisch-recreatief product van groot belang voor de regionale economie.

6

LEEFOMGEVING MET KWALITEIT VERSTERKEN!

De fysieke woon- en leefomgeving is de basis voor het versterken van het vestigingsklimaat. We zien kansen op het gebied van de kwaliteit van de leefomgeving in de directe samenwerking tussen verschillende publieke en private partijen.

Kans: afstemmen van wonen, werken en voorzieningen

Het regionaal afstemmen van woningbouw en werklocaties is een blijvende opgave in de Stedendriehoek. Het overaanbod aan plancapaciteit is de afgelopen jaren in beeld gebracht en we hebben eerste stappen gezet naar saneren, faseren en herprogrammeren. Monitoring is nodig om dicht op de markt te kunnen programmeren en adaptief te zijn. Naast de kwantiteiten groeit ook de behoefte aan een goede kwalitatieve afstemming. We zien kansen om hiervoor samen met corporaties, ontwikkelaars en beleggers tot oplossingen te komen. En zo de woningmarkt verder te helpen.

Hetzelfde geldt voor de regionale afstemming van bedrijventerreinen. Ook dit is een continue opgave. Als gevolg van de afnemende vraag hebben we de afgelopen jaren al een herijking uitgevoerd van ons aanbod. Op een aantal plekken in de Stedendriehoek is leegstand van kantoren en commercieel vastgoed zichtbaar, met soms ook verpaupering tot gevolg. Een brede coalitie van publieke en private partijen is nodig om verouderde werkgebieden

<
'We hebben de dorpsvisie Wenum Wiesel 2012-2020 gemaakt, voor en door burgers. Die gaan we in principe zelf uitvoeren, via werkgroepen per thema.

Aan de gemeente hebben we steun gevraagd en de afspraak gemaakt om samen de wensen die in de Dorpsvisie staan een stap verder te brengen. Als er direct geen oplossing voor handen is, vragen we handvatten voor oplossingen. "Nee" of "kan niet" zijn voor ons geen optie.'

*Herman Dijkkamp,
voorzitter Dorpsraad WWNNA*

duurzaam te vernieuwen. Hiervoor zijn private eigenaren en investeerders als eerste aan zet, waarbij de gemeenten - waar mogelijk - kunnen ondersteunen.

We moeten gezamenlijk kansen benutten om de kwaliteit van de bestaande bouwvoorraad te verbeteren. Het opknappen, renoveren en vernieuwbouwen van verouderde panden, straten en wijken is van belang voor een evenwichtige regionale woningmarkt. We stimuleren het gebruik van duurzame materialen en energiezuinige, levensloopbestendig woningen. Maar wel betaalbaar voor specifieke doelgroepen. Dezelfde opgave bestaat voor herstructureren en transformeren van de verouderde kantorenvoorraad in de regio. Vooral in binnenstedelijke gebieden kunnen we verduurzaming aangrijpen om extra kwaliteit toe te voegen aan gebouwen en locaties. Regionaal zijn slimme schaalvoordelen te behalen.

De kwaliteit van het vestigingsklimaat wordt mede bepaald door een goed afgestemd aanbod van voorzieningen. Dit kunnen sociaal-culturele voorzieningen zijn, maar ook (grootschalige) detailhandel. Ook hier zien we kansen voor regionale afstemming, programmering en marketing. Een intensieve samenwerking tussen onze instellingen, musea, schouwburgen, filmhuizen kan leiden tot een uitstraling van culturele activiteiten, zichtbaar ook ver buiten de Stedendriehoek. In het licht van slinkende budgetten kan dit ook leiden tot efficiencyvoordelen. Op termijn is het denkbaar dat we grote voorzieningen fysiek integreren of samenvoegen om voldoende schaalgrootte te houden.

Kans: onze landschappen beter ontsluiten en beleven

Onze regio kent een rijke variatie aan landschappen: Veluwe, Salland, de IJssel met de IJsselvallei. En mooie dorpen en historische centra. Deze bijzondere kwaliteiten worden in de praktijk nog

**ONZE
BASIS IS
RUIMTELIJKE
KWALITEIT**

onvoldoende ervaren. Wij zien grote kansen in het toegankelijk en beleefbaar maken van de groene en cultuurhistorische kwaliteiten in de regio. Wij willen de dynamiek in het landschap optimaal benutten om een samenhangende landschappelijke structuur te maken. Zowel in en om de stad als op regionaal niveau. De opgaven voor waterberging, natuurontwikkeling en klimaatadaptie worden geïntegreerd in een hoogwaardige ontwikkeling van het landschap. Door die integratie kan het landschap als netwerk worden doorontwikkeld: met een natuurlijke samenhang en recreatief aantrekkelijk èn met voldoende economische mogelijkheden voor winning, productie en levering van (groene) diensten. Dit draagt bij aan een economisch vitaal buitengebied.

De beleving van het landschap staat of valt met aantrekkelijke regionale routes. Recreatieve routes vanuit de stad naar het buitengebied, en door de hele regio heen. Primair voor de fiets, maar ook voor wandelen, varen of paardrijden. Wij zien grote kansen voor een regionaal netwerk van aantrekkelijke fietsroutes. We willen hiermee ook het behoud en herstel van onze landgoederen en buitenplaatsen verbinden. Of het mogelijk maken van bijzondere vormen van groen wonen, met respect voor de ruimtelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van de plek. Een bijzondere kans zien we in het doorontwikkelen van duurzame energie, in het bijzonder biomassa en zonne-energie. Mits goed ingepast, kan zo'n energielandschap bijdragen aan de afwisseling en beleving van onze landschappen.

Kans: ruimtelijke kwaliteit en lokale identiteiten versterken

Naast de landschappen is ook de ruimtelijke kwaliteit van onze dorpen en steden een belangrijke basis voor ons vestigingsklimaat. Cultuurhistorische

structuren en identiteiten, diversiteit in architectuur en openbare ruimte, onze geschiedenis en erfgoed zijn hierin belangrijke kwaliteiten. We zien kansen om de waarde van ruimtelijke kwaliteit en identiteit scherper zichtbaar en beleefbaar te maken.

Het streven naar ruimtelijke kwaliteit moet steeds centraal staan in onze samenwerking voor een betere leefomgeving. Uitgangspunt is een 'cultuur van kwaliteit': een manier van werken waarin iedereen wordt uitgedaagd en geïnspireerd om mee te bouwen aan een betekenisvolle leefomgeving. Schoonheid, variatie en eigenheid zijn waarden die onze regio aantrekkelijk maken. Naast de harde economische bouwstenen zijn deze kwaliteiten eveneens bepalend voor het succes van onze regio.

Kans: samen de kwaliteit van leefbaarheid vasthouden

Demografische veranderingen vragen de komende jaren veel aandacht. De bevolkingsprognoses laten stabilisatie tot mogelijk lichte groei voor onze regio zien. Krimp blijft vooralsnog uit. Het aantal huishoudens zal nog toenemen door het na-ijleffect van de gezinsverdunding. De samenstelling van de bevolking zal flink veranderen. De 'babyboomers' zullen in groten getale de arbeidsmarkt verlaten en zorgen voor verdere vergrijzing. Het aantal 75+ zal snel toenemen. Tegelijk gaat de daling van het aantal jongeren ook door.

Wij gaan de effecten van vergrijzing en ontgroening in de dorpen, buurtschappen, in de wijk, goed in de gaten houden. Vooral in kleine dorpen en oudere stadswijken zullen effecten op de leefbaarheid voelbaar worden. Daarom is het zaak om de basisvoorzieningen in de kleine kernen te behouden, of op zijn minst op relatief korte afstand bereikbaar te houden. We

**DUURZAAM
VERNIEUWEN
VAN STEDEN EN
DORPEN**

zien hier mogelijkheden voor het slim combineren van functies in dezelfde huisvesting. Het is zaak de afbouw van zorgcapaciteit en van voorzieningen af te stemmen door functiecombinaties te zoeken op geconcentreerde plekken en in vrijkomende (delen van) gebouwen. Dit vraagt om afstemming tussen gemeenten en andere partners.

Onze houding is dat we vergrijzing en ontgroening vooral als kans willen pakken ter verbetering van de kwaliteit van de leefbaarheid. De inzet van de gemeenschap in dorp of wijk, de sociale activiteiten, het verenigingsleven en lokale initiatieven zijn daarvoor belangrijk. We zien kansen voor een brede maatschappelijke coalitie van partijen die de 'samenredzaamheid' van lokale gemeenschappen faciliteert. En overheden die actief burgerschap stimuleren door lokale initiatieven te ondersteunen en aan elkaar te verbinden. Dat is primair een lokale aangelegenheid, maar kan ook niet zonder samenhang en samenwerking op regionaal schaalniveau. Afstemming, (kennis)uitwisseling en van elkaar leren op regionale schaal kan bijdragen aan het succes van lokale projecten.

Kans: ruimte geven aan gezondheid, vitaliteit en sport

Ruimte voor gezondheid en vitaliteit is een basisconditie voor de leefbaarheid in onze dorpen, wijken en steden. Sport is hierin essentieel. Sporten bevordert een gezonde, vitale leefstijl en zorgt ook voor ontmoeting en interactie. En dus voor sociale cohesie in de maatschappij. Door grotere (sport)evenementen te organiseren, ontstaat een goede spin-off voor het vestigingsklimaat van de regio. Topsport en breedtesport stimuleren elkaar over en weer. Sportfaciliteiten zoeken nieuwe doelgroepen: door de vergrijzing en door ontwikkelingen in de zorg ontstaat meer behoefte aan

sportieve therapiemogelijkheden. Daarnaast zien we de privatisering van sportvoorzieningen opkomen. Ook is het voorstelbaar dat meerdere gemeenten in de Stedendriehoek hun sportvoorzieningen samen gaan exploiteren en beheren.

De regio Stedendriehoek zou zich kunnen afficheren als de 'gezonde regio': gezond en veilig en met een comfortabele, ontspannen leefomgeving. Het perspectief van de 'gezonde regio' is een attractief toekomstbeeld voor de hele samenleving. Een schone en groene regio, die volop ruimte biedt voor bewegen, voor (buiten)recreatie, voor welzijn en sportvoorzieningen. Gezonde bewoners, werknemers en ondernemers zijn productiever (meer opbrengst) en kennen een lagere zorgconsumptie (minder kosten). Het zijn de gezonde burgers in onze gemeenten die samen vorm en inhoud kunnen geven aan de Stedendriehoek als 'gezonde regio'.

7

DE OPGAVEN KORT SAMENGEVAT

Wij als Stedendriehoek nodigen u uit om met ons de samenwerking aan te gaan om de kansen te benutten binnen de vier onderstaande opgaven.

Opgave 1

Innovatie krachtig maken!

Kans: vermarkten van een goed ondernemersklimaat

- ruimtelijk-economische factoren en bereikbaarheid goed op orde houden
- betere koppelingen met aantrekkelijke woonomgeving en cultureel klimaat

Kans: innovaties in de maakindustrie stimuleren

- focus op innovatie in de maakindustrie en koppelen aan andere sectoren
- ontsnippering, verbinden en opschalen van de innovatiekracht in de regio

Kans: eigen innovaties verbinden aan andere TOP-regio's

- gezamenlijke regionale profilering en bundeling economische clusters
- innovatief vermogen verhogen door uitwisseling met andere kennisregio's

Kans: opschalen van innovaties in duurzame energie

- stimuleren van innovaties in energiebesparing en -opwekking
- innovaties in duurzame energie opschalen op regionaal niveau

Opgave 2

Sociaal kapitaal beter benutten!

Kans: betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt

- verhogen van de opleidingsgraad van de beroepsbevolking in de regio
- vraaggericht opleiden en ontwikkelen in een duurzame leercultuur

Kans: arbeidsmarkt - anticiperen op ontgroening en vergrijzing

- behoud van beroepsbevolking en aantrekken van kenniswerkers
- directe koppelingen tussen onderwijs en kennisintensieve bedrijven

Kans: maatschappelijke participatie naar arbeid stimuleren

- (arbeids)participatie van kwetsbare burgers en groepen vergroten
- stimuleren van actief burgerschap en informele netwerkstructuren

Opgave 3

Blijven werken aan bereikbaarheid!

Kans: regio ontwikkelen als scharnierpunt van Oost-Nederland

- blijvende inzet voor de verbreding van snelweg A1, gericht op uitvoering
- aandacht voor noord-zuidverbindingen Eindhoven-Zwolle, weg en OV

Kans: doorstroming van en naar stads- en dorpscentra verbeteren

- betere doorstroming op stedelijke invalswegen
- benutten van voorstadhalten en op termijn nieuwe realiseren

Kans: werk maken van duurzaam mobiliteitsmanagement

- maatregelen van bedrijfsleven voor slim reizen en beter benutten
- stimuleren van schoon (openbaar) vervoer met duurzame energie

Kans: faciliteren van basismobiliteit en de fiets

- voldoende aanbod vraagafhankelijk vervoer voor specifieke doelgroepen
- borging van openbaar vervoer, gericht op sociaal-maatschappelijke functie
- schaa sprong van de fiets: netwerk van snelfietsroutes tussen de steden

Opgave 4

Leefomgeving met kwaliteit versterken!

Kans: afstemmen van wonen, werken en voorzieningen

- overaanbod aan woningbouw en kantoren saneren en faseren
- verduurzaming van bestaande woningvoorraad; gevarieerd en betaalbaar
- aanpak van leegstand kantoren en verpaupering van werkgebieden
- gezamenlijk programmeren van voorzieningen en activiteiten

Kans: onze landschappen beter ontsluiten en beleven

- netwerk van samenhangende landschappelijke structuren maken
- ontwikkelen van recreatieve routes met herstel van landgoederen
- opschalen van duurzame energie tot een energielandschap

Kans: ruimtelijke kwaliteit en lokale identiteiten versterken

- cultuurhistorische structuren en plekken zichtbaar en beleefbaar maken
- bouwen aan een 'cultuur van kwaliteit' in ruimtelijke ontwikkelingen

Kans: samen de kwaliteit van leefbaarheid vasthouden

- basisvoorzieningen in kleine kernen bereikbaar houden
- zelfredzaamheid en actief burgerschap stimuleren

Kans: ruimte geven aan gezondheid, vitaliteit en sport

- ruimte voor gezondheid en vitaliteit door goede sportvoorzieningen
- de 'gezonde regio' als ontwikkelperspectief

8

EN NU SAMEN VERDER...

Het benoemen van de opgaven voor de Stedendriehoek is stap één. Nu is het zaak om tot concrete vormen van 'governance-samenwerking' te komen. Een samenwerkingsvorm die voor de regio overigens niet helemaal nieuw is. Op onderdelen wordt al zo gewerkt. Namelijk bij de uitvoering van de opgaven innovatie en sociaal kapitaal, die onder auspiciën van de Strategische Board i.o. worden uitgevoerd. Voor de Wgr-opgaven willen we hierin een doorontwikkeling in gang zetten.

Hoe gaat de regio Stedendriehoek in deze constellatie haar rollen invullen? Werkwijze, organisatie en uitvoering komen hier aan bod.

**ETALEREN
KWALITEITEN
VAN DE REGIO**

Werkwijze: rollen en activiteiten

Vanuit een eigen, zelfbewuste positie wil de regio concreet vorm en inhoud geven aan de meerwaarde van regionaal samenwerken in governance: selectief en flexibel, gaan voor de gedeelde belangen en scherp op de toegevoegde waarde.

De regio Stedendriehoek wil de uitvoering van deze kansen ondersteunen. Dit door concrete activiteiten uit te voeren vanuit drie basisrollen die de regio voor zichzelf ziet.

1. Agenderende rol > doel: kader/condities beïnvloeden

Vanuit een agenderende rol wil de regio Stedendriehoek invloed uitoefenen op de beleidsmatige, juridische of financiële kaders van provincies, Rijk of Europa. En hiermee de condities voor beleid en uitvoering van de individuele gemeenten verbeteren en daarmee ook voor de bedrijven, organisaties en inwoners van de gemeenten.

Activiteiten:

- *etalen* van de kwaliteiten van de regio (bijv. het ondernemersklimaat)
- *vermarkten* van de innovaties in bedrijven en onderwijs (bijv. CleanTech)
- *lobby* voor specifieke grote kwesties (bijv. noord-zuidverbindingen)
- *inspireren* voor de nieuwe opgaven op lange termijn (bijv. demografie)

2. Besluitvormende rol > doel: besluiten/afspraken maken

Met afstemming wil de regio tot samenhangende keuzen en prioriteiten komen voor de gemeenten onderling en met private en maatschappelijke partijen. Doel is om tot gezamenlijke besluiten en afspraken te komen voor concurrerende zaken of voor synergie- en schaalvoordelen.

Activiteiten:

- *informer* en afstemmen van inhoudelijke kwesties (bijv. landschap)

- *prioriteren* van beleidsinvesteringen (bijv. woningbouwprogrammering)
- *organiseren* cross-overs van beleidsvelden (bijv. arbeidsmarkt-onderwijs)
- *verbinden* van netwerken met andere regio's (bijv. TOP-regio's)

3. Stimulerende rol > doel: initiatieven/projecten ondersteunen

Vanuit een stimulerende rol wil de regio initiatieven en projecten, die primair lokaal worden uitgevoerd door gemeente en private partijen, indirect ondersteunen. Doel is om kleinschalige initiatieven te verbinden, op te schalen en de kennisuitwisseling hiertussen te organiseren.

Activiteiten:

- *stimuleren* van de netwerkvorming tussen partijen (bijv. bij participatie)
- *uitwisselen* van kennis en kunde organiseren (bijv. mobiliteit bedrijven)
- *faciliteren* van gezamenlijke inkoop of aanbestedingen (bijv. energie)
- *investeren* met tijdelijke inzet van menskracht en/of procesgeld

Organisatie vanuit Wgr-regio en Strategische Board i.o.

Voor een goede uitvoering van deze rollen en activiteiten is een slagvaardige organisatie van de regionale samenwerking nodig. Vanuit het adagium: lokaal wat lokaal kan en regionaal wat op die schaal effectiever en efficiënter kan. Uitgangspunt zijn de vier opgaven: innovatie, sociaal kapitaal, bereikbaarheid en leefomgeving. Dat is de focus van de regionale samenwerking, tussen de gemeenten onderling en in de samenwerking op regionaal niveau tussen gemeenten en private en maatschappelijke partijen. Als Wgr-regio (volgens de Wet gemeenschappelijke regelingen) geven de gemeenteraden van de zeven betrokken gemeenten hiervoor de beleidskaders en financiële condities aan.

De gemeenten hebben als Wgr-regio (traditioneel) een leidende rol in de opgaven bereikbaarheid en leefomgeving. Hier heeft de overheid de regie en organiseert besluitvorming en uitvoering, waar mogelijk in dialoog met betrokken private en maatschappelijke partijen. Dit vergt een herijking van (de organisatie van) de huidige Wgr-bestuursstructuur. Een goede uitvoering van de opgaven op het gebied van bereikbaarheid en leefomgeving vraagt om een zelfbewust, slagvaardig Dagelijks Bestuur met voldoende mandaat. En om een effectieve besluitvorming richting de Colleges van B&W en de gemeenteraden.

De samenwerking met betrekking tot de opgaven innovatie en sociaal kapitaal willen we niet alleen op projectniveau vormgeven, maar ook in de organisatie en besluitvorming doorvoeren. Hiervoor is de Strategische Board Stedendriehoek opgericht. Hierin zitten twee vertegenwoordigers vanuit het bedrijfsleven, twee vertegenwoordigers vanuit het onderwijs en twee vertegenwoordigers namens de Wgr-regio. Deze Board i.o. geeft uitvoering aan de opgaven innovatie en sociaal kapitaal. Voor de projecten die hieruit voortkomen, worden publieke en private middelen ingebracht. De Wgr-regio heeft, samen met het bedrijfsleven en het onderwijs, vooraf de kaders vastgesteld waarbinnen de Board i.o. als opdrachtnemer van de Wgr-regio opereert. De Wgr-regio wordt in deze verhouding gezien als opdrachtgever. Jaarlijks wordt door de Board i.o. verantwoording afgelegd aan de Wgr-regio (i.c. de zeven gemeenteraden).

Uitvoering: 'Tafels' van ondernemende groepen

We gaan met elkaar voor een concrete uitvoering van initiatieven en innovaties die bijdragen aan de kwaliteit van het vestigingsklimaat. En dit vanuit een 'ondernemende' coalitie van overheden

en private partijen. Met concrete projecten krijgt 'governance' een gezicht.

Veel partijen zien een belangrijke rol voor de regio Stedendriehoek om initiatieven op te pakken, met elkaar te verbinden en te ondersteunen. Om specifieke kansen te realiseren willen we 'Tafels' oprichten. Een kleine voorsprong hierop hebben we al genomen: er zijn al 'Tafels' in ontwikkeling rond innovatie, arbeidsmarktbeleid, energie (via de Board i.o.) en leefomgeving (via de Wgr-regio). De ervaring die we hierbij opdoen wordt gebruikt voor de ontwikkeling van andere Tafels.

De Tafel is een regionaal uitvoeringsinstrument, waarin publieke, private en maatschappelijke partijen samen vorm en inhoud geven aan een concreet doel of project. Eventueel samen met particulieren. Een Tafel is tijdelijk, specifiek, doelgericht en kent wisselende deelnemers. Essentieel is het ondernemerschap van de groep deelnemers die samen de Tafel vormen. Hun ideeën en initiatieven zullen een grote spin-off hebben voor de regio. En hiermee draagt zo'n Tafel bij aan het versterken van het vestigingsklimaat van de Stedendriehoek.

De Wgr-regio Stedendriehoek wil een aantal Tafels actief stimuleren en faciliteren, en zo nodig ook zelf Tafels ontwikkelen. Tafels waar 'energie' in zit, die een relatie hebben met de vier opgaven. Zo wordt het ondernemerschap van samenwerkende maatschappelijke en private partijen beloond. Hiertoe moet de regio uitnodigen, stimuleren maar ook selecteren. De regio moet niet zelf mee gaan 'ondernemen', maar als overheid vooral 'loslaten'. Dat is niet hetzelfde als niets doen. Faciliteren vraagt om een actieve rol van de regio. De regio kan zelf ook Tafels initiëren en ontwikkelen. Proactief initiatieven oppakken, verbinden aan partijen en opschalen en uitdragen in en buiten de regio.

Colofon

De Agenda Stedendriehoek komt voort uit de dialoog tussen de regionale en lokale overheid met maatschappelijke instellingen, marktpartijen en bedrijfsleven over de doelen, opgaven en aanpak van de regionale samenwerking binnen de regio Stedendriehoek. Deze agenda schetst een nieuw perspectief op de regio vanuit 'governance'.

Nadere informatie:

Regio Stedendriehoek
Leeuwenbrug 85
7411 TH Deventer
Postbus 5000
7400 GC Deventer

Tel: 0570 - 695117
E-mail: info@regiostedendriehoek.nl

www.regiostedendriehoek.nl

Procesbegeleiding en tekst: Edwin van Uum, Het Noordzuiden

Eindredactie: Gerardy Hulsbergen, Bureau Stedendriehoek

Fotografie: Bureau Stedendriehoek / Het Noordzuiden

Vormgeving: Winonah Rijs, Het Noordzuiden

Uitgave: april 2013